

Det Kgl. Kunnskapsdepartement
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Vår dato 25.03.2015
Deres dato 19.12.2014
Vår referanse 2015/130
Deres referanse 14/6199 1

Høringsvar NOU 2014:14 Fagskolen - et attraktivt utdanningsvalg

Nasjonalt fagskoleråd viser til høringsbrev av 19. desember 2014 der Kunnskapsdepartementet ber om høringsuttalelser i forbindelse med Fagskoleutvalgets innstilling, *NOU 2014: 14 Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg*. Nasjonalt fagskoleråd vil med dette avgi sitt høringsvar. Vi oppfatter at Fagskoleutvalgets ønsker at forslagene skal forstås som en tiltakspakke, hvor tiltakene må sees i sammenheng. Vår høringsuttalelse er organisert slik at vi kommenterer enkeltforslag som faller inn under ulike tema.

Fagskoleutdanningen representerer en ressurs som kan gi et vesentlig bidrag til å løse viktige samfunnsmessige kompetansebehov på tertiært nivå. Framskrivninger viser at det er behov for personer med kompetanse fra fagskolene. Nasjonalt fagskoleråd mener at fagskolene har et uforløst potensial, og at fagskolene vil være sentrale aktører for å møte kompetanseutfordringene.

Vi er enige med utvalgets konklusjon om at det er behov for en fagskolereform for å realisere det uforløste potensialet til fagskoleutdanningene. Nasjonalt fagskoleråd har som visjon at flere skal velge fagskoleutdanning, og at nye utdanningstilbud kan opprettes raskt og i tråd med arbeidslivets behov. Utdanningene som tilbys må derfor framstå som attraktive og relevante for arbeidslivet.

Rollen til Nasjonalt fagskoleråd

I Fagskoleutvalgets rapport omtales Nasjonalt fagskoleråds rolle og funksjon. Nasjonalt fagskoleråd mener at rådet spiller en viktig rolle som et rådgivende organ for Kunnskapsdepartementet, og er glad for at utvalget foreslår at Nasjonalt fagskoleråd fortsatt skal spille en sentral rolle i utdanningssystemet. Vi stiller oss svært positive til en slik utvikling, og vi støtter også forslaget om at rådet skal bli evaluert av en ekstern aktør.

Vi vil understreke at Nasjonalt fagskoleråd har behov for en ressursmessig styrkning av sekretariatsfunksjonen ved tilføring av nye oppgaver.

Fagskolenes synlighet og rolle i det norske utdanningssystemet

Fagskoleutvalget konkluderer med at fagskolene er svakt integrert med resten av det norske utdanningssystemet, og således har en uklar plass. Nasjonalt fagskoleråd mener at dette gir en god beskrivelse av fagskolesektoren. Vi er opptatt av at fagskolene skal bli bedre integrert med de øvrige delene av utdanningssystemet, og vi mener at utdanningene skal ligge på nivå over videregående opplæring.

Nasjonalt fagskoleråd registrerer at begrepene fagskoleutdanning og fagopplæring i allmenheten ofte blandes sammen. Resultatet er en usikkerhet knyttet til hvilket utdanningsnivå fagskoleutdanningen befinner seg på. Rådet anbefaler derfor at det utarbeides en betegnelse for utdanninger på tertiært nivå som evner å vise likeverdigheten mellom utdanninger ved fagskoler, høyskoler og universiteter.

Kjennskapen til fagskoleutdanningen er svak i dag. Det gjelder ikke bare i allmenheten, men også blant rådgivere i videregående skoler, karrieresentere og ved NAV. Nasjonalt fagskoleråd, skal gjennom sitt mandat bidra til å synliggjøre fagskoleutdanning. Rådet har begrensede midler til dette, og det er sterkt behov for å styrke slikt arbeid. En start vil være å finansiere en full stilling for informasjonsarbeid i Fagskolerådets sekretariat, og med et tilhørende budsjett for utvikling av forskjellig typer informasjonsmateriell. Det er ingen grunn til å vente med dette arbeidet til en full fagskolereform er på plass om 2-3 år. Det bør iverksettes umiddelbart.

Den viktigste bærebjelken i fagskoleutdanningen er at den er utviklet i nært samarbeid med arbeids- og næringslivet. Vi mener at egenarten til utdanningene ligger i den lovmessige tilknytningen til arbeidslivet, den fleksible innretningen på utdanningene og at utdanningen ligger på nivå over videregående opplæring. Nasjonalt fagskoleråd er opptatt av at utdanningene skal ha et sterkt innslag av erfaringsbasert kunnskap, aktuell teori, ferdigheter og praksis.

Studentrettigheter

Nasjonalt Fagskoleråd støtter forslaget om at departementet bør foreta en gjennomgang av fagskolelovgivningen og student-samskipnadslovgivningen og foreslå bestemmelser som styrker studentenes rettigheter. Spesielt er det viktig at fagskoler får en rett og plikt til medlemskap i studentsamskipnadene. Fagskolestudentene sine rettigheter må være like, uavhengig av om de går på en offentlig eller privat fagskole. Vi ser ingen grunn til å vente med dette arbeidet, og anbefaler at dette iverksettes så raskt som mulig.

Opptak til fagskolene

Nasjonalt fagskoleråd mener at fag- eller svennebrev, generell studiekompetanse eller realkompetanse skal utgjøre grunnlag for opptak til fagskoleutdanninger. Videre mener vi at det må tilstrebes like krav til opptak ved lignende utdanninger. I denne sammenheng viser til at rådets medlemmer har egne hørings svar, med presiseringer på dette punktet.

Utvalget foreslår at det bør lages en nasjonal opptaksforskrift for fagskoler hvor opptakskravene står nærmere beskrevet, og at det bør vurderes om nasjonale myndigheter skal kunne pålegge fagskolene å samordne sine opptakskrav. Nasjonalt fagskoleråd anbefaler at det foretas en utredning om mulige

konsekvenser av å innføre felles opptaksforskrifter før dette igangsettes. Det skyldes at fagskolesektoren består av mange forskjellige fagområder. I noen av fagområdene som f.eks. helsefag er utviklingen forholdsvis jevn og stabil over tid, mens andre fagområder påvirkes av teknologiske skift ofte fører til nye fag og yrker eller vesentlig endringer av kompetansekrav innen eksisterende yrker.

Gradsbetegnelse

Fagskoleutvalget foreslår at det innføres endringer i lov- og forskrift for å beskytte grader for fagskolekandidatene, herunder vurdere om to års fagskoleutdanning skal gi graden fagskolekandidat. Fagskolerådet observerer at Fagskoleutvalget har valgt å se bort fra det omfattende arbeidet som er utført av rådet i samarbeid med bl.a. NOKUT. Nasjonalt Fagskoleråd har enstemmig vedtatt at fagskolene bør benytte Vocational Diploma med tilhørende vitnemålsmal. Forum for fagskoler (FFF), Rådet for offentlige fagskoler (RFF) og Norske Friskolers Landsforbund (NFFL) har vedtatt at denne skal tas i bruk. Fagskolerådet støtter derfor ikke utvalget sitt forslag om å innføre enda en ny gradsbetegnelse. For å sikre nødvendig forutsigbarhet anbefaler rådet derfor at dagens de facto gradsbetegnelse, Vocational Diploma, og vitnemålsmal beskyttes og formaliseres gjennom å oppdatere Fagskoleloven og tilhørende forskrifter.

Overganger mellom fagskolene og universitets- og høyskolesektoren

Utvalgets konklusjon er at samspillet mellom høyere utdanning og fagskoleutdanning ikke blir tilstrekkelig utnyttet i dag. Vi er enig med utvalgets konklusjon.

Nasjonalt fagskoleråd legger til grunn at et hovedprinsipp må være at det norske utdanningssystemet framstår som helhetlig, og at det gir mulighet for videre kompetanseutvikling. Vi mener at et bedre samspill mellom fagskolesektoren og UH-sektoren vil kunne bidra til en bedre tilpasning mellom den enkeltes utdanningsvalg og arbeidslivet kompetansebehov.

Utvalget foreslår at det bør innføres tilleggspoeng for minimum ett års fagskoleutdanning. Nasjonalt fagskoleråd støtter forslaget, da vi mener at det kan bidra til å heve fagskoleutdanningenes synlighet og status.

Utvalget foreslår at universiteter og høyskoler bør gjøre mer grundige vurderinger om innpass av fagskoleutdanning i høyere utdanning, basert på de ulike utdanningenes samlede læringsutbytte. Nasjonalt fagskoleråd støtter dette.

Utvalget foreslår at det bevilges midler til samarbeidsprosjekter for utvikling av overgangsordninger mellom fagskoler og UH-institusjoner. Nasjonalt fagskoleråd vil vise til at det allerede er utviklet gode modeller for overganger, og mener derfor at det viktigste er at disse tas i bruk. Nasjonalt fagskoleråd nedsatte høsten 2013 en egen arbeidsgruppe med oppgave å utrede hvordan man kunne sikre studentene bedre og mer fleksible overganger mellom fagskoleutdanning og høyskole- og universitetsutdanning. Arbeidsgruppen kom fram til en modell som er et godt grunnlag for å utvikle et felles sett med rutiner som kan være et godt verktøy for fagskoler og høyskoler og universiteter som samarbeider. Etersom det allerede er utviklet modeller for overganger, mener vi at det bør gis midler til *etablering* av konkrete samarbeidsmodeller, heller enn til utvikling.

Nasjonalt fagskoleråd mener at det er behov for et bedre system for overganger mellom fagskoler, høyskoler og universiteter for å sikre systematikk, forutsigbarhet og enhetlig behandling av studentene som skal få sin kompetanse vurdert på tvers av tertiær sektor. Dette bør forankres i lov. Vi viser til forslaget i særmerknad til punkt 8.4.2 og mener at dette forslaget må vurderes.

Når det gjelder innføring av studiepoeng så har rådet diskutert dette, men har ikke kommet til enighet. Nasjonalt fagskoleråd velger derfor å ikke avgi en uttalelse på dette punktet, men forutsetter at de enkelt aktørene ivaretar sine synspunkt i egne høringsuttalelser.

Utvalget foreslår videre at opptak til fagskoler bør legges inn under Felles studieadministrativt tjenestesesenter eller andre relevante instanser. Nasjonalt fagskoleråd støtter ikke at dette skal vurderes. Vi kan ikke se at et sentralt opptakssystem vil kunne foreta individuell behandling av søknadene like godt eller bedre enn de lokale fagskolene.

Blant enkelte utdanningsinstitusjoner har det vært uklarheter i regelverksanvendelsen rundt studenter som har fullført en bachelorgrad som delvis har bestått av fagskoleutdanning. Enkelte slike kandidater har søkt opptak til masterutdanning i Norge, men opplevd å bli avvist ettersom de har blitt ansett som ikke kvalifiserte. Utvalget foreslår at myndighetene bør øke sin kontroll og tilsyn på dette feltet, og at UH-institusjonenes praksis må skjerpes slik at denne blir i henhold til gjeldende lov- og regelverk. Nasjonalt fagskoleråd støtter forslaget om økt kontroll og tilsyn med UH-institusjonene og fagskolenes praktisering av opptaksreglementet.

Kvalitetsarbeid og -utvikling ved fagskolene

Nasjonalt fagskoleråd mener at nærings- og arbeidslivet må være proaktive parter for å synliggjøre fagskoleutdanningen som et attraktivt utdanningsvalg, og være aktive deltakere i utvikling av fagskoletilbud. Samtidig mener vi at det bør gis incentiver som motiverer arbeidslivet til å bidra med praksisplasser, og konkrete bestillinger av nye utdanningstilbud.

Nasjonalt fagskoleråd støtter utvalgets forslag om økte krav til faglig og pedagogisk kompetanse. Kravene må bygge på en god balanse mellom krav til fagkompetanse, relevant og oppdatert yrkeserfaring og pedagogisk/didaktisk kompetanse for å sikre best mulig kvalitet i fagskoleutdanningene. For å oppnå dette anbefaler rådet at fagskolene pålegges å ha et tilpasset pedagogisk tilbud til fagskolelærere uten formell pedagogisk utdanning. Når det gjelder hospitering så anbefaler rådet at det tildeles egne tilskudd. Vi mener at det vil stimulere flere til å oppdatere sin fagkompetanse.

Utvalget foreslår en innføring av obligatorisk praksis i fagskoleutdanningene, hvor de legger til grunn en bred forståelse av praksisbegrepet. Nasjonalt fagskoleråd støtter at det legges mer vekt på praksisrelatert utdanning, og vil understreke nødvendigheten av at det legges en bred forståelse av praksisbegrepet til grunn. Vi mener at fagskolene må kunne tilpasse praksiskravet til læringsutbyttet som er angitt for de enkelte utdanningene. Dette inkluderer slik vi ser det, mer tradisjonell praksis i virksomhetene, bruk av lab, teknisk utstyr, simulatorer, verksteder på skolen og prosjektoppgaver rettet mot og i samarbeid med aktuelt nærings- og arbeidsliv.

Fagskoleutdanningen består av mange forskjellige fagområder, og krav til forkunnskaper stiller forskjellig krav til praksiselementet. Dette vil forsterkes ytterligere dersom opptakskravet endres fra

å bygge på videregående til å ligge på nivå over videregående. Rådet anbefaler at igangsettes en utredning som tar for seg kvalitet og kostnad ved ulike typer praksis.

Struktur i fagskolesektoren

Utvalget foreslår en reduksjon av offentlig fagskoler fra dagens 47 fagskoler, til mellom 5 og 9 fagskoler. Nasjonalt fagskoleråd mener at det på dette tidspunktet ikke er tilstrekkelig grunnlag for å foreslå et spesifikt antall fagskoler, men at en vurdering av antall fagskoler må komme som et resultat av en grundig utredning og prosess hvor både Nasjonalt fagskoleråd, partene i arbeidslivet, fagskolene og avtagende arbeidsliv høres.

Vi mener at Kunnskapsdepartementet snarlig må initiere et arbeid for å utrede sentrale prinsipper for eventuelle sammenslåinger, og foreslå ulike sammenslåingsmodeller basert på både faglige og regionale hensyn. Nasjonalt fagskoleråd ønsker å peke på at den sterke koblingen mot lokalt- og regionalt arbeidsliv er en av styrkene til fagskolen, og en ny struktur for i fagskolesektoren må ta hensyn til lokale behov for utdanningstilbudene.

Nasjonalt fagskoleråd mener at robuste fagmiljøer kjennetegnes av at de er i stand til å tilby studietilbud som er i tråd med arbeidslivets kompetansebehov, og at størrelsen på fagmiljøet er stort nok til at fagskolen kan tilby, gjennomføre og evaluere ett eller flere utdanningstilbud over lengre tid. Fagmiljøet må være stort nok til at det er i stand til å videreutvikle kompetanse og utdanningstilbud i tråd med arbeids- og næringslivets behov. Vi ønsker å presisere at de faglige miljøene utgjør en kombinasjon av fagskolens lærere, det faglige nettverket av eksterne fagpersoner og virksomheter og organisasjoner som fagskolen samarbeider med om utdanningstilbudene.

Organisering og dimensjonering

En helt vesentlig del av fagskolens egenart er at utdanningen skal være relevant for det mottakende arbeidslivet, og at arbeidslivet har en sentral og formell rolle i utviklingen av fagskoleutdanningene. Nasjonalt fagskoleråd er enig med prinsippene som er lagt til grunn for modellen til organisering- og styring gjennom nasjonale fagråd og Nasjonalt fagskoleråd. Vi mener det er viktig at både sektoren og arbeidslivet har representasjon i disse organene.

Vi støtter forslaget om innføring av institusjonsakkreditering av fagskolene, og mener at NOKUT bør få ansvar for akkreditering og godkjenning av tilbud ved fagskoler uten akkreditering. I tillegg skal NOKUT drive tilsyn med eksisterende virksomhet og være ansvarlig organ for å sjekke at fagskolene har velfungerende kvalitetssystemer.

Nasjonalt Fagskoleråd er usikre på hvor langt de nasjonale fagrådene og Nasjonalt fagskoleråd skal gå for å dimensjonere fagskoleutdanningen. Å framskrive tallfestede kompetansebehov er en meget krevende oppgave hvor flere faktorer spiller inn. En arbeidsgruppe i Kunnskapsdepartementet har over flere år forsøkt å utvikle et system for kompetanseframskrivning. Arbeidet til denne arbeidsgruppen vil danne et viktig grunnlag for å vurdere fremtidige nasjonale kompetansebehov. Nasjonalt fagskoleråd og de nasjonale fagrådene sin rolle må være å sammenstille og vurdere helheten i kompetansebehov, basert på både studentenes etterspørsel etter utdanning og

arbeidslivets etterspørsel etter arbeidskraft og kompetanse. Men det endelige ansvaret for dimensjoneringen må ligge hos myndighetene.

Nasjonalt fagskoleråd

Utvalget mener at det nasjonale fagskolerådet skal gi råd og anbefalinger om overordnede problemstillinger og politikk, samt dimensjonering på nasjonalt nivå. Det foreslås at rådet skal operere som et profesjonelt styre med representanter fra sektoren og hovedorganisasjonene, og at rådet selv velger egen rådsleder. Utvalget ønsker at det gjennomføres en ekstern evaluering av nåværende råd for å finne ut om rådet i sin nåværende for spiller den rollen rådet bør ha for utviklingen av sektoren i fremtiden. Nasjonalt fagskoleråd støtter at det gjennomføres en ekstern evaluering av dagens råd for å evaluere funksjon, mandat og måloppnåelse. I denne sammenheng, vil Nasjonalt fagskoleråd påpeke at det er viktig med nok ressurser til rådets sekretariat, og ber om at sekretariatsfunksjonen styrkes.

Nasjonale fagråd

Utvalget ønsker at det skal opprettes nasjonale fagråd som skal gi råd knyttet til utdanning innenfor ulike fagfelt. Fagrådene skal utarbeides av Nasjonalt Fagskoleråd. Fagrådene skal gi råd til Nasjonalt fagskoleråd, KD og NOKUT, samt de enkelte fagskolene. De skal samordne og koordinere kvalitetsutviklingen innenfor fagfeltet og kartlegge regionale og nasjonale kompetansebehov. I tillegg bør fagrådene vurdere, og anbefale nasjonale planer, samt dimensjonere tilbud innenfor sektoren. Nasjonalt fagskolerådet støtter opprettelsen av egne nasjonale fagråd innenfor ulike fagfelt. Forholdet mellom Nasjonalt fagskoleråd og de nasjonale fagrådene må avklares nærmere. Nasjonalt fagskoleråd anbefaler at erfaringene fra de eksisterende fagrådene (NUTF og NUFHO) danner grunnlag for etablering av nye fagråd.

Finansiering

Utvalget foreslår å samordne all finansiering av fagskoler under én finansieringsordning for fagskoler, samt innføre en egen programkategori for fagskoler i statsbudsjettet. Nasjonalt fagskoleråd mener at dagens finansieringssystem for fagskoler framstår som noe fragmentert og lite helhetstenkende, og støtter forslaget.

Nasjonalt fagskoleråd har lenge vært opptatt av å sikre studentene lik rett til utdanning og at fagskolene får de nødvendige rammebetingelsene gjennom en ny finansieringsmodell.¹ Kun halvparten av fagskoleutdanningene er i dag hel- eller delfinansiert av det offentlig. De øvrige utdanningene er finansiert gjennom en studieavgift. Studentene kan søke om lån til skolepenger i Statens Lånekasse, men studielånet dekker knapt halvparten av skolepengene. Vi ønsker å sikre gode vilkår for likebehandling av studentene, jf. gratisprinsippet, uavhengig av hvilken tilbyder studentene velger. Vi mener at institusjonsakkrediterte private fagskoler som oppnår status som akkrediterte

¹ http://www.vox.no/contentassets/02d014e1f9d74a3d9d60fca6bb30137b/dialogdokument_til_kuf-komiteen.pdf

fagskoler av NOKUT skal inkluderes i den offentlige finansieringen. Private fagskoler som er foreninger kan også få offentlig tilskudd, i tillegg til aksjeselskap og stiftelser.

Det mest sentrale for oss er at en ny finansieringsordning klarer å tilføre fagskolene friske midler. Det er avgjørende at en ny modell for finansiering av fagskolene ikke starter med underfinansiering. Et sentralt innspill i denne sammenheng er at modellen må bygge på prinsippet om reell kostnadsdekning. Flere fagskoler melder i dag om mangelfull finansiering. Derfor mener vi at det må foretas en grundig kartlegging av kostnadene knyttet til drift og utvikling av forskjellige typer fagskoleutdanninger. For å sikre et forsvarlig og rettferdig finansiering så bør det også foreligge et system som gir jevnlig oppdatert oversikt over de ulike kostnadsfaktorene som danner grunnlag for finansieringen. Modellen må bl.a. dekke driftskostnader, kapitalkostnader til utstyr og bygningsmasse og faglig og pedagogisk utvikling – samt skille mellom ulikheter i de forskjellige fagområdene. Dette arbeidet må komme i gang raskt.

Behov for en fremtidig opptrappingsplan

Utvalget har ikke gitt noen tall for fremtidig dimensjonering eller foreslått at det i forlengelse av dette bør lages en opptrappingsplan. Nasjonalt fagskoleråd mener at flere bør velge fagskoleutdanning, og at nye utdanningstilbud opprettes raskt og i samarbeid med arbeids- og næringslivet. Vi vil i denne sammenheng vise til utvalgets konklusjon om at det er behov for en fagskolereform for å realisere det uforløste potensialet til fagskoleutdanningene. For andre år på rad viser NHO sitt Kompetansebarometer at norsk næringsliv har et stort og udekket behov for fagskoleutdannede. Dette tilsier et behov for en opptrappingsplan, og nasjonalt fagskoleråd vil anbefales at det utvikles en slik plan. Det er viktig for at fagskolene kan bidra til å dekke og imøtekomme samfunnets- og arbeidslivet kompetansebehov.

Mvh

Kjersti Grindal
leder

Aud Larsen
nestleder